

Wat als kieskringen kleiner waren?

Nicolas Bouteca (Gaspar/UGent)

Op de nieuwjaarsreceptie van CD&V lanceerde Joachim Coens de idee om kleinere kieskringen in te voeren. De CD&V-voorzitter denkt hiermee vooral de band tussen kiezer en politici te versterken. Er bestaan echter verschillende visies over de vraag of dat al dan niet het geval zou zijn. Waar minder discussie over bestaat, is de politicologische wet die stelt dat kleinere kieskringen aanleiding geven tot minder partijen. Wat zou het dan concreet kunnen betekenen als de provinciale kieskringen werden ingeruild voor kleinere kieskringen?

Op basis van de federale verkiezingsuitslag van 2019 deden we de test in de kieskring West-Vlaanderen. De provinciale kieskring (=16 zetels) werd opgedeeld in vier kieskringen van gelijke grootte (4 x 4 zetels). Elke kieskring vertegenwoordigt ongeveer 300.000 inwoners. We kozen voor vier zetels per kieskring omdat dit het minimum aantal zetels is dat volgens een uitspraak van het Grondwettelijk Hof nodig is om de proportionele vertegenwoordiging te garanderen¹. We maakten gebruik van de gemeentegrenzen en streefden naar samenhang op basis van arrondissementsgrenzen. Dit leverde volgende vier kieskringen op: Brugge-Oostende, Kortrijk-Waregem, Ieper-Menen-Koksijde en Roeselare-Torhout-Tielt (zie appendix). We pasten vervolgens het systeem D'Hondt toe zoals bij federale verkiezingen het geval is. Dit geeft onderstaande resultaat:

	Zetels W-VL bij 4 kleine kieskringen	Zetels verkiezing 2019 (provinciale kieskring)
Open VLD	0 (-2)	2 (13,04%)
N-VA	4 (=)	4 (21,42%)
VB	4 (=)	4 (20,39%)
CD&V	4 (+1)	3 (17,67%)
PvdA	0 (=)	0 (3,62%)
Groen	0 (-1)	1 (7,92%)
Sp.a	4 (+2)	2 (14,7%)
DierAnimal	0 (=)	0 (1,23%)

Het aantal partijen dat een vertegenwoordiger naar de Kamer zou mogen sturen, daalt van zes in het huidige systeem naar vier in het systeem met kleinere kieskringen. Open VLD zou de grootste verliezer zijn en ondanks 13% van de stemmen niet langer een West-Vlaming naar de kamer sturen. Sp.a (4 zetels) zou het meest profiteren: de partij haalt met 118.000 stemmen hetzelfde aantal zetels als N-VA dat 172.000 stemmen kreeg. Straffer nog, over de ganse provincie kreeg de partij maar 13.000 stemmen meer dan Open VLD, maar het haalt daarmee wel vier i.p.v. nul zetels binnen.

Kleinere partijen zouden het in dit systeem dus heel wat moeilijker krijgen om zetels binnen te halen. De feitelijke kiesdrempel ligt in kleine kieskringen immers een stuk hoger dan in grote kieskringen. Het zou partijen, die ideologisch dicht bij elkaar liggen, ertoe kunnen aanzetten om te herverkavelen. Als PvdA, sp.a en Groen in dit systeem in kartel zouden gaan, levert dat vijf zetels op en worden ze meteen

---

¹ <https://legalworld.wolterskluwer.be/nl/nieuws/in-het-staatsblad/nieuwe-kantonstructuur-binnen-kieskring-henegouwen/>

de grootste formatie in West-Vlaanderen. CD&V zou in dat geval immers één zetel moeten afgeven in de kieskring Brugge-Oostende. Voorgaande is natuurlijk enkel het geval als alle kiezers van de aparte partijen ook voor het kartel zouden stemmen.

Conclusie:

Een systeem van kleinere kieskringen zou er in West-Vlaanderen voor zorgen dat er twee partijen minder een volksvertegenwoordiger naar de Kamer zouden mogen sturen. In de rest van het land zou wellicht een vergelijkbaar effect zichtbaar zijn. Kleinere kieskringen zouden m.a.w. voor minder partijen zorgen. Bovendien zou het misschien hervorkaveling opwekken: partijen die fusioneren om meer kans te maken om voor zetelverdeling in aanmerking te komen. In theorie is het in partijsystemen met minder partijen makkelijker om een coalitie te vormen. Voor de bestuurbaarheid van het land zijn kleinere kieskringen dus een goeie zaak.

Het West-Vlaamse voorbeeld toont ook duidelijk aan dat een systeem van kleinere kieskringen minder proportioneel zou zijn dan het huidige systeem. De band tussen de verkiezingsuitslag en de samenstelling van het parlement zou m.a.w. een stuk zwakker worden. Heel wat meer stemmen zouden verloren gaan dan in het huidige systeem en sommige kiezers zouden zich niet vertegenwoordigd voelen. De samenstelling van het parlement zou minder nauw aansluiten bij de zogenaamde *popular vote*.

Kieshervormingen hebben dus altijd voor- en nadelen. De vraag is of de politiek of het parlement dat je verkiest vooral moet leveren of vooral een perfecte vertaling moet zijn van de wil van het volk. Idealiter vinden we een evenwicht tussen de twee, maar elke hervorming zal het Belgisch kiessysteem in de ene of de andere richting doen overhellen. Kiezen is ook hier verliezen. Wat je met kleinere kieskringen wint aan outputlegitimiteit, verlies je aan inputlegitimiteit.

Men zou ten slotte ook voor een meerderheidssysteem kunnen kiezen met één zetel per kieskring, maar de gevolgen daarvan vallen iets moeilijker te simuleren. Bovendien werden in die zin in ons land nog geen voorstellen geformuleerd. In elk geval is men in 1899 van zo'n meerderheidssysteem afgestapt om te vermijden dat België uit elkaar zou vallen omdat in Vlaanderen toen bijna uitsluitend katholieken werden verkozen en in Wallonië uitsluitend socialisten. Als je de toenmalige situatie vertaalt naar 2019 is het niet ondenkbaar dat N-VA op haar eentje misschien een absolute meerderheid in de Kamer zou halen. Dat toont meteen aan waarom weinig partijen bereid zullen zijn om ooit een meerderheidssysteem in België in te voeren.

Appendix: Kieskringen die voor deze simulatie werden gebruikt

Brugge-Oostende

	Inwoners	Open VLD	N-VA	Vlaams Belang	CD&V	pvda	Groen	sp.a	dierAnimal
BLANKENBERGE	20444	2338	3471	2892	1363	515	1062	2785	285
BRUGGE	118536	8915	15269	12724	14839	3570	9806	12547	1315
JABBEKE	13863	1216	2345	1809	2765	277	1003	1266	137
ZUIENKERKE	2707	284	524	408	462	80	174	227	38
OUDENBURG	9487	1303	1038	1448	1049	243	335	978	84
DE HAAN	12703	1570	2595	1511	933	299	694	1214	169
OOSTENDE	71561	6015	9222	9189	3692	2431	4051	9166	820
BREDENE	18129	893	2354	3170	873	543	884	3139	255
KNOKKE-HEIST	33023	4435	8385	3244	2621	436	1169	1712	263
TOTAAL	300453	26969	45203	36395	28597	8394	19178	33034	3366

Kortrijk-Waregem

	Inwoners	Open VLD	N-VA	Vlaams Belang	CD&V	pvda	Groen	sp.a	dierAnimal
ANZEGEM	14773	1625	2278	2234	1833	289	739	1154	88
AVELGEM	10205	1345	944	1423	1108	254	398	1195	75
DEERLIJK	12080	1218	1772	1788	1709	254	595	1066	81
HARELBEKE	28474	2431	3318	4486	3038	733	1284	3689	185
KORTRIJK	77076	8760	10022	8453	7172	2293	5187	6857	397
KUURNE	13674	1035	1910	2076	1636	352	759	1110	100
LENDELEDE	5783	377	974	1031	831	113	272	468	22
WAREGEM	38347	3208	6179	5433	5404	770	1992	2713	253
WEVELGEM	31557	2086	4038	4763	4696	874	1995	3012	198
ZWEVEGEM	24808	2521	3240	3571	3403	642	1381	2177	189
SPIERE- HELKIJN	2066	253	172	167	165	60	123	225	46
INGELMUNSTER	11122	692	1524	1886	1387	287	418	1222	86
IZEGEM	28311	1594	4696	4716	2828	700	1457	2798	209
TOTAAL	298276	27145	41067	42027	35210	7621	16600	27686	1929

Ieper-Menen-Koksijde

	inwoners	Open VLD	N-VA	Vlaams Belang	CD&V	pvda	Groen	sp.a	dierAnimal
DIKSMUIDE	16826	1430	2630	2386	2087	404	669	1763	100
HOUTHULST	10105	657	1113	1977	1345	162	220	964	57
KOEKELARE	8756	713	948	1442	928	148	257	1608	69
LO-RENINGE	3290	315	472	372	637	55	130	214	18
IEPER	34988	3670	4006	4624	4138	816	1985	3646	250
MESEN	1040	121	61	105	87	24	37	132	15
POPERINGE	19713	2202	2101	2658	3025	408	880	1729	113
WERVIK	18892	1477	1770	2616	2036	582	649	2566	170
ZONNEBEKE	12504	1219	1617	1936	1555	242	447	1352	104
HEUVELLAN	7924	739	906	1063	1092	231	408	662	56
LANGEMARK- POELKAPELLE	7823	559	1103	1337	1171	135	228	677	42
VLETEREN	3653	383	472	614	507	58	130	245	22
ALVERINGEM	4992	358	840	734	771	96	177	356	40
DE PANNE	11123	1226	1660	1230	722	247	480	1317	160
KOKSIJDE	21869	2879	6184	1543	1808	356	1026	1681	179
NIEUWPOORT	11623	764	2415	1651	1450	248	398	1071	127
VEURNE	12096	780	2311	1498	1338	251	473	1535	103
MIDDELKERKE	19568	1781	4669	2524	1482	439	867	1548	189
GISTEL	12172	1584	1480	1784	1373	325	578	1180	101
ICHTEGEM	14037	1548	1405	2267	1808	271	458	1790	103
MOORSLEDE	11429	869	1613	1932	1455	221	460	1054	60
MENEN	33527	2212	3012	4523	3196	1090	1529	4124	302
TOTAAL	297950	27486	42788	40816	34011	6809	12486	31214	2380

		Open VLD	N-VA	Vlaams Belang	CD&V	pvda	Groen	sp.a	dierAnimal
HOOGLEDE	9977	845	1516	1392	1375	184	498	826	65
LEDEGEM	9681	605	1244	1558	1596	200	377	934	41
LICHTERVELDE	8954	666	1105	1262	1504	190	470	900	53
ROESELARE	63402	3924	8832	9438	7872	1439	3226	4990	336
STADEN	11515	1612	1209	1876	1507	184	374	887	51
DENTERGEM	8615	565	2164	1330	872	150	327	533	58
MEULEBEKE	10815	689	1444	1875	1680	236	347	1024	73
OOSTROZEBEKE	7913	470	1277	1514	1042	160	209	579	63
PITTEM	6713	593	889	1122	1144	112	219	509	36
RUISELEDE	5360	513	727	745	824	101	281	363	50
TIELT	20600	1651	2763	2533	3174	571	1090	1715	86
WIELSBEKE	9820	655	1438	1768	1625	185	300	574	47
WINGENE	14410	989	2010	2242	2481	262	532	990	100
ARDOOIE	9083	1173	1044	1477	1093	174	352	706	68
TORHOUT	20438	1142	2640	2746	3239	360	1196	2493	145
ZEDELGEM	22863	1925	3392	3490	3494	444	1613	2357	272
OOSTKAMP	23800	1956	3755	3170	3852	569	1744	2483	275
BEERNEM	15814	1200	2738	2022	2407	347	1086	1598	166
DAMME	11018	955	1877	1459	2068	223	643	755	140
KORTEMARK	12659	1249	1401	2096	1736	250	418	1280	107
TOTAAL	303450	23377	43465	45115	44585	6341	15302	26496	2232